

# JOSEP M. RENDÉ:

## L'APÒSTOL DE LA PAGESIA CATALANA

L'estiu que acabem de passar ha fet cent anys de la mort de **Josep M. Rendé i Ventosa**, l'apòstol de la pagesia catalana, com el qualificà **Francesc Cambó**. Havia nascut al carrer Major de l'Espluga de Francolí el 1877 i morí a la casa pairal de la seva mare, al carrer Major de Cabra, el 1925.

Josep M. Vallès i Martí

**E**sdevingué una figura decisiva en el món del cooperativisme agrari de Catalunya. A l'Espluga també el recordem per altres activitats culturals: teatre i ideal polític. Hi fundà i dirigí el **Niu tranquil**, un grup de teatre amateur, que es mantingué actiu fins que la corporació municipal aconseguí silenciar-lo; i també hi va crear el **Clam catalanista**, un grup de joves moderats, tots homes: en aquell temps era així.

El 1902, intentà fundar una cooperativa a l'Espluga, on hi havia activa la **Unión Cooperativa**, de signe republicà. No se'n sortí, però no defallí i el 1905 prosperava la seva idea de **Sindicat Agrícola i Caixa Rural d'Estalvis i Préstecs**, n'hi deien. No tothom ho veié

de profit i, per exemple, amics que arribarien a ser incondicionals seus, com **Josep Cabeza i Coll**, no li feren costat. Però l'empresa tirà endavant.

El 1912, després de veremar, concebí la idea de construir un **celler cooperatiu**. Feren visites a arquitectes, a pobles -Barberà i Cabra entre ells- que havien iniciat les obres d'un edifici per elaborar el vi en comú. L'any 1913 es van construir les dues primeres naus del celler projectat per **Pere Domènec i Roura** a l'Espluga de Francolí, el que coneixem com el celler de baix. A l'estiu treballaven en l'obra del celler cent vint-i-cinc persones. Les dificultats per a la realització de l'obra les podeu trobar en els textos que durant anys s'han dedicat a la persona de Josep Maria Rendé. Faltava mà d'obra,

faltaven maons, faltaven diners, però ell no defallí i el setembre, la verema d'aquell any pogué entrar-se al nou celler i s'hi elaborà el primer vi. **Albert Talavera**, jove sarralec, fundador del celler de Sarra, li escrivia una carta, que es conserva, on qualificava aquella obra com una “**catedral del vi**”. Àngel Guimerà tardaria deu anys a fer famosa aquella dita.

Entre tot el que va emprendre és important destacar la fundació de la **Federació Agrícola de la Conca** l'any 1916, amb l'objectiu d'agrupar els sindicats en una entitat que gestionés conjuntament la compra dels adobs i la destil·lació de la brisa. La FAC, que havia agrupat 25 sindicats i 15 cellers cooperatius, encara avui no ha estat ben estudiada. El 1919 van comprar el Molí de Poca on van construir una fassina amb quatre cups, dos de grandiosos que encara hi són ara. El president era Josep Cabeza Coll, i el gerent, Albert Talavera Sabaté. Intuïm que una de les causes que provocaren el seu fracàs fou no haver atès la proposta de Rendé sobre la fabricació d'alcohol. Ell proposava que cada celler de la comarca construís la seva fassina i el producte de la destil·lació de la brisa es portés al Molí de Poca i allí es convertís en alcohol. Els pagesos no hi estarien d'acord i van decidir fer una única fassina al Molí de Poca. La brisa s'hi traslladava amb carros des de cada celler, però pel camí es feia malbé i el producte que hi arribava no rendia prou. Fou un fracàs. Els primers dies de juliol de 1925, es posà foc als locals de la Federació. Tot destruït. Rendé ja no ho va veure.

De ben jove entengué el valor de la premsa escrita, com la millor manera de fer arribar el seu pensament als seus vilatans. L'any 1918 -després de la mort del seu cosí, l'advocat montblanquí **Joan Poblet i Teixidó**, arran de la pandèmia de grip de 1918- amb **Pau Queralt**, posaren en marxa el setmanari *La Nova Conca* a Montblanc. El primer número aparegué datat el 4 de gener de 1919. El darrer número veié la llum el vuit de desembre de 1923. Fins i tot va escriure una obra de teatre: *L'amo nou*, una crítica ferotge al caciquisme del tombant del segle dinou al vint. Em ve de gust recordar que aquesta obra de teatre es va representar al **Teatre Principal de l'Espluga de Francolí**, com a inici de l'homenatge que li dedicaren el dia 26 d'abril de 1958.

Anava, poble a poble, a parlar de cooperativisme, de controlar els costos, de millorar el sistema de venda dels productes agrícoles, en definitiva: de modernitzar l'agricultura i de treballar plegats, tots a l'una. Creia en el seu projecte i hi treballà de valent. Però no tot van ser flors i violes. En l'assemblea del celler de 1919, visqué una gran decepció personal. Després de la seva mort, Josep Cabeza recordava aquell dia amb unes paraules que li va dir un Rendé abatut, assegut



Programa. Arxiu JM Vallès

en un banc fora el celler: “no em sap greu que m'hagin acusat, sinó que ningú s'hagi aixecat per defensar-me.”

El mateix 1919, el president de la Mancomunitat de Catalunya, **Josep Puig i Cadafalch**, el nomenà cap d'Acció Social Agrària. Rendé anà a viure a Barcelona i des d'allí impulsà, encara més, la gran obra del cooperativisme agrari a Catalunya. Dirigí i escriví cada setmana la pàgina agrícola de *La Publicitat*. L'obra escrita més important que ens deixà és el *Pla d'organització social agrària de Catalunya*, publicat el 1924, per la Mancomunitat de Catalunya. En aquell treball col·laboraren amb ell altres persones i d'una manera especial el seu gran amic **Josep Maria Valls i Massana**, director de l'Escola d'Agricultura. Les relacions personals que desplegà, el feren un líder estimat i valorat arreu de Catalunya. L'any 1923, a causa de negar-se a acatar la dictadura de Primo de Rivera, retorna a l'Espluga. Josep M. Rendé i Ventosa

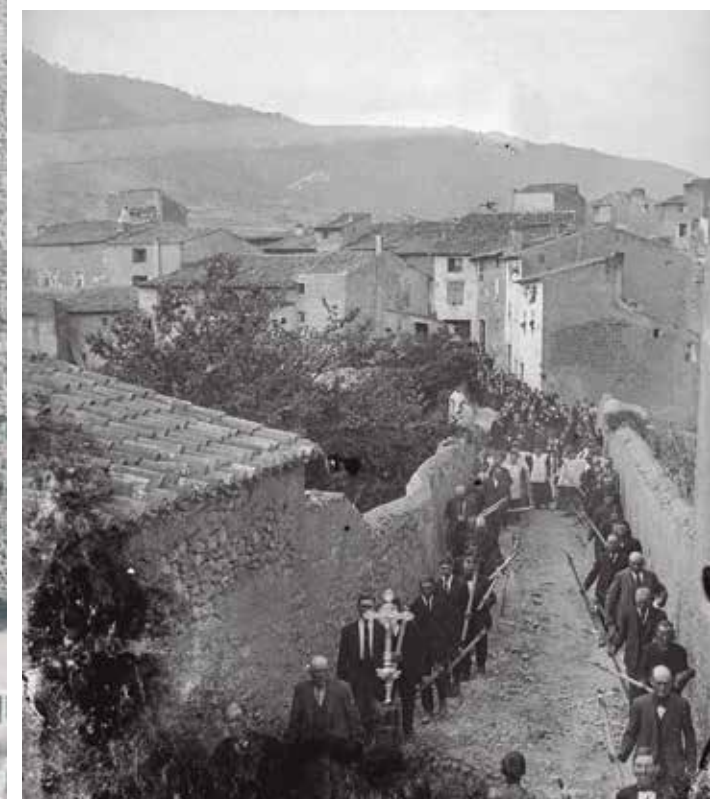
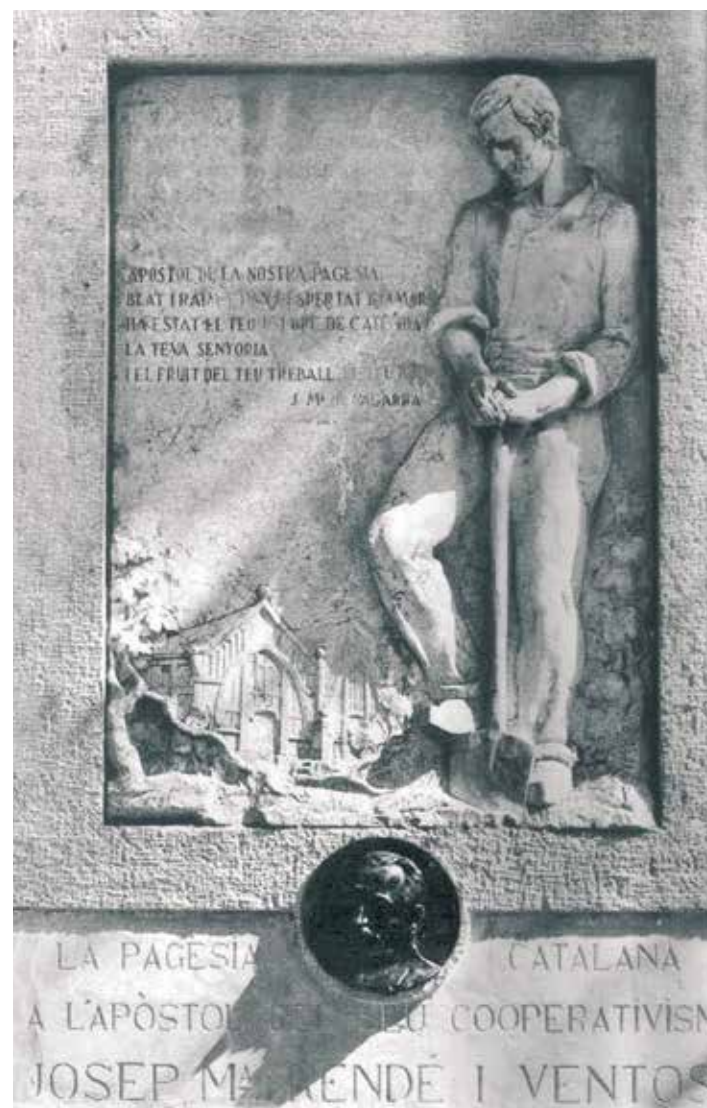
moria a Cabra, el 30 de juny de 1925.

Sobre Rendé hi ha força bibliografia. La revista espluguina *El Francolí* li dedicà l'extraordinari de juliol-agost de 1983. L'any 2005, l'historiador Antoni Gavaldà Torrents publicà la biografia *Josep M. Rendé i Ventosa* a la col·lecció “Cooperativistes Catalans” de la Fundació Roca Gal·lès. Arran d'aquell llibre es van recollir un centenar d'articles de Rendé i Gavaldà els publicà a Cossetània, en un altre llibre: *El batec periodístic d'un dirigent cooperativista català: Josep Maria Rendé i Ventosa. Escrits 1903-1925*.

L'Espluga el té present. El 1957 se li aixecà un monument, obra de l'escultor Llimona, que durant anys era a la plaça de l'Església. En la darrera remodelació es tragué i feu cap al cementiri vell, a la Font Baixa. L'aiguat del 2019 l'enderrocà. Fins avui no ha estat restituït, ni allí ni enlloc. Sembla, però, que hi ha intenció que amb motiu d'aquest centenari de la seva mort, l'Ajuntament farà l'esforç de recuperar aquell baix relleu de Llimona on figura l'homenatjat, dues naus del celler i un text, lamentablement mutilat, de Josep M. de Sagarra.

*Apòstol de la nostra pagesia,  
blat i raïm t'han despertat l'amor.  
Ha estat el teu esforç de cada dia  
la teva senyoria,  
i el fruit del teu treball el teu honor.*

Mentre a l'Espluga hi hagi persones que el recordem i valorem la seva tasca, la figura insigne de Josep Maria Rendé i Ventosa serà viva entre nosaltres. ■



Manuela Ventosa i Queralt. Mare de Josep M. Rendé i Ventosa. © Museu Terra · Monument a Josep M. Rendé i Ventosa. © Fotografia: revista El Francolí · Josep M. Rendé, adolescent. Fotografia: Torres. Tarragona © Museu Terra · Imatge inèdita de l'enterrament de Josep M. Rendé a Cabra, 1925. © Museu Terra